

Maksuttoman ehkäisyn kokeilut Osaaminen ja koulutus

**Pia Suvivuo
Erityisasiantuntija**

18.5.2022

Tässä esityksessä mm.

- Tausta, tavoitteet ja toteutus
- Valtionavustuksen käyttö (UKK-vastauksia)
- Osaamisen varmistaminen ja koulutusten järjestäminen

Maksuttoman ehkäisyn kokeilun tausta

- Sanna Marinin hallitusohjelma s. 148: "Toteutetaan valtakunnallinen kokeilu maksuttomasta ehkäisystä alle 25-vuotiaille. **Tulosten perusteella päätetään kokeilun vakinaistamisesta vaalikauden lopulla.**"
- Tällä hetkellä nuorten maksuttoman ehkäisyn järjestäminen vaihtelee runsaasti alueittain ja esimerkiksi vaihtoehdot maksuttomasti tarjottavissa ehkäisyvälineissä ja maksuttomasti tarjotun ehkäisyn pituudessa eroavat kunnittain.
- Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman hankkeisiin on ollut haettavissa hallitusohjelmassa määriteltyä valtionavustusta käytettäväksi maksuttoman ehkäisyn kokeiluun osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa vuosina 2021–2023.

Maksuttoman ehkäisyn kokeilun tavoitteet

- Tavoitteena on luoda hyvinvointialueille sujuvat, yhdenmukaiset ja helposti saavutettavat ehkäisypalvelut.
- Keskeisinä toimintaperiaatteina ehkäisypalvelujen järjestämisessä tulee olla palvelujen yhdenmukaisuus, saatavuus, saavutettavuus, laatu ja potilasturvallisuus.
- Tarkoituksena on järjestää kattavat ehkäisypalvelut, jotka sisältävät raskauden ja seksitautien ehkäisyn, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävän neuvonnan ja seksuaalikasvatuksen ml. hedelmällisyystietoisuuden lisääminen.
- Kaikilla alle 25-vuotiailla sukupuolesta riippumatta tulee olla saatavilla kaikki ehkäisymenetelmät (kierukka, kapseli, rengas, pillerit, kondomi), joista terveydenhuollon ammattilaisen kanssa valitaan sopivin.
- Tavoitteena on myös kehittää palvelujen saavutettavuutta esimerkiksi digitalisaation, etävastaanottojen, palvelujen jalkautumisen ja henkilöstön välisen uuden työnjaon kokeiluun.
- Tärkeää muistaa iso kuva: nyt luodaan malleja, käytäntöjä hyvinvointialueiden palveluista.

Toteutusmahdollisuutena uudenlaiset työnjaon kokeilut

- Kokeilussa voidaan esimerkiksi kehittää ehkäisypalveluja **uudistamalla henkilöstön työnjakoa**. Näin raskauden ehkäisy voidaan aloittaa mahdollisimman usein jo ensimmäisellä käynnillä ehkäisymenetelmästä riippumatta.
- Perusterveiden nuorten asiakkaiden kohdalla raskauden ehkäisyyn perehtyneet kättilöt tai terveydenhoitajat voivat tällöin hoitaa ehkäisyaloituksen ilman lääkärikäyntiä, jolloin lääkärin vastaanotolle ohjattaisiin vain riski- ja erityisryhmät sekä muut lääketieteellistä lisäkonsultaatiota tarvitsevat asiakkaat.
- Siirtämällä synnytysten ja raskaudenkeskeytysten jälkitarkastukset kättilöille tai terveydenhoitajille voitaisiin samalla käynnillä aloittaa myös ehkäisy ja tarjota muuta neuvontaa. Hoitajien ottaessa aiempaa enemmän vastuuta ehkäisyprosessin kokonaisuudesta, lääkäriresurssia tarvitaan aiempaa vähemmän ja asiakkaita pystytään hoitamaan aiempaa enemmän.
- Henkilöstössä tulisi tällöin olla riittävästi kierukan ja kapselin asetukseen koulutettuja hoitajia sekä seksuaalineuvoja.

Muita toteutusmahdollisuuksia

- Ehkäisy palvelujen saavutettavuutta nimenomaan **nuorten näkökulmasta** voidaan kehittää monin tavoin.
- Palveluja voidaan esimerkiksi keskittää sote-palvelujen yhteyteen, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon yhteyteen tai kokeilla liikkuvia ja jalkautuvia palveluja.
- Myös etävastaanottojen ja puhelinneuvonnan avulla voidaan tehostaa palveluprosessia ja lisätä palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Esim. digitaalisen yleisinfon avulla asiakkaalle jää aikaa vaihtoehtoihin tutustumiseen ja ammattilaisten aikaa voidaan kohdentaa aiempaa tehokkaammin.

Kokeiluun osallistumisen kriteerit

- Kokeiluun hyvinvointialueiden hankkeiden kuntayhtymiä ja kuntia, joissa tällä hetkellä maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen ja palvelujen toteutustapa vaihtelee. Osallistujina hyvinvointialueiden hankkeet ja niiden alueiden kuntayhtymät ja kunnat, joissa maksuttoman ehkäisyn palvelua ei ole vielä kattavasti aloitettu tai joissa on merkittäviä kehittämistarpeita.
- Alueet sitoutuvat *järjestämään ja kehittämään alueelleen ehkäisyneuvonnan*, jossa on palveluun tarvittava riittävä osaaminen. **Henkilöstön osaaminen varmistetaan tarvittavin koulutuksin ja näytöin.**
- Alueet sitoutuvat kehittämään ehkäisypalveluja niin, että *palvelut ovat helposti nuorten saavutettavissa.*

Kokeilujen toteutus

- Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman hankehallinnoija sopii alueidensa kuntayhtymien ja kuntien kanssa kokeilun toteuttajat ja laatii suunnitelman sen toteuttamiseksi.
- Eri henkilöstöryhmien **osaaminen** ehkäisymenetelmien valinnassa, yksilöllisessä riskien arvioinnissa ja kliinisessä toiminnassa **varmistetaan henkilöstön riittävällä koulutuksella.**

Raportointi, seuranta ja arviointi

- Mukaan lähtevillä Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman hankkeilla ja kokeiluun osallistuvilla kunnilla ja kuntayhtymillä on kehittämis-, raportointi- ja seurantavastuu.
- Valtionavustusta saavat tahot raportoivat THL:lle ja STM:lle maksuttoman ehkäisyn kokeilun toteuttamisen etenemisestä alueellaan (kuntatasolla) ja kuvaavat kehittämänsä alueellisen toimintamallin Innokylään.
- THL vastaa hankkeen koordinoinnista ja arvioinnista kansallisella tasolla. Kokeilun arviointi suunnitellaan ja seurattavat mittarit määritellään THL:n toimesta. Tarvittaessa kunnille tehdään erilliskyselyitä.
- Seurannan tulosten perusteella vaalikauden lopulla päätetään nuorten maksuttoman ehkäisyn vakinaistamisesta säädösperusteisesti. Samassa yhteydessä selkeytetään myös YTHS:n mahdollista tulevaa roolia.

Alueellisten hankkeiden hankehakemusten sisältöjä

- Osassa hankehakemuksista maksuttoman ehkäisyn kokeilun sisältöä ei oltu avattu tarkemmin, mutta osassa suunnitelmia oli kirjattu hankehakemukseen.
- Hankesuunnitelmien sisällöissä mainittuja teemoja oli mm.
  - maksuttoman ehkäisyn laajentaminen koko ikäluokalle (kaikille alle 25v)
  - maksuttoman ehkäisyn laajentaminen kaikkiin ehkäisyvälineisiin
  - etä- ja digitaalisten palvelujen kehittäminen
  - **työnjaon kokeilut**
  - uudet toimintamallit, hoitopolut ja prosessit sekä näiden kehittäminen, toimintojen yhtenäistäminen tulevalla hyvinvointialueella
  - seksuaaliväestön kehittäminen
  - **koulutukset mm. yhteistyö alueen oppilaitosten kanssa.**

Valtionavustuksen käyttö

- UKK-vastauksia

Valtionavustuksen käyttö

- Valtionavustusta voi käyttää kehittämistyöhön ja esimerkiksi henkilöstön kouluttamiseen, mutta ei pysyvän henkilöstön palkkaamiseen.
- Ehkäisyvälineet kustannetaan alueille myönnetystä valtionavustuksesta.
- Kokeilun aikana tarvittavien ehkäisyvälineiden hankinnasta ja koulutusten järjestämisestä vastaa hakijaorganisaatio.
- Hankinnoissa ja koulutusten mahdollisissa ostoissa kilpailutussäännöksiä noudatettava.

Millaisiin koulutuksiin maksuttoman ehkäisyn kokeiluun myönnettyä valtionavustusta voidaan hyödyntää? (UKK)

- Valtionavustusta voi käyttää henkilöstökoulutukseen, joka toteuttaa hankesuunnitelmaa ja avustuksen tavoitteita. Säännöllisen synnytyksen jälkitarkastuskoulutus ja kierukan ja kapselin asennuksen koulutukset ovat keskeisiä maksuttoman ehkäisyn kokeilujen kannalta ja niiden on arvioitu tukevan hankkeen tavoitteita, joten avustusta voidaan käyttää näiden koulutusten kustannusten kattamiseen.
- Tutkintoon johtavat koulutukset ovat mahdollisia, mutta ne ovat yleensä siinä määrin yleisiä, pitkiä ja laaja-alaisia, etteivät ne kokonaisuudessaan tue hankkeen ja avustuskokonaisuuden tavoitteita, eikä niistä ehditä hyötymään hankkeen aikana.
- On tärkeä arvioida aluekohtaisesti ja neuvotella alueellisen hankejohton kanssa, kuinka pitkiä ja kalliita koulutuksia on järkevää kustantaa hankkeen aikana.
- Hankeoppaan mukaan (STM 2021, s. 56) työnantaja ei voi korvata lakisääteistä täydennyskoulutusvelvoitettaan valtionavustuksella rahoitettavalla koulutuksella.

Valtionavustuksella voidaan rahoittaa kokeiluun liittyvä koulutuksia esim.

- AMK:ssa tarjottava ns. täydennyskoulutus synnytysten jälkitarkastusten (3 op) suorittamiseksi
- toimipaikkakoulutuksena järjestettäviä säännöllisen synnytyksen jälkitarkastuskoulutuksia vastaavan laajuisena kuin AMK:n järjestettävänä (ollanko tästä samaa mieltä)?
- AMK:ssa tarjottava täydennyskoulutus seksuaalineuvonnan ja -kasvatuksen antamista varten (seksuaalineuvonta, Basic Sexology, 30 op) sekä
- AMK:ssa täydennyskoulutuksena tai toimipaikoissa toimipaikkakoulutuksena annettavaa kierukoiden ja kapseleiden asentamiskoulutusta
- Huom. Hankeoppaassa (s. 55-56) mainittu "terveydenhuoltolain (1326/2010) 5 §:ssä tarkoitettu kunnan tai muun työnantajan lakisääteinen täydennyskoulutusvelvoite" eri asia ts. lakisääteisiä täydennyskoulutuksia ei hyväksytä valtionavustuksella korvattaviksi kustannuksiksi.

Osaamisen varmistaminen ja koulutusten järjestäminen

Osaamisen varmistaminen maksuttoman ehkäisyyn kokeiluissa

- Täydennyshaun hankeoppaan maksutonta ehkäisyä koskevassa liite: "*Eri henkilöstöryhmien osaaminen ehkäisymenetelmien valinnassa, yksilöllisessä riskien arvioinnissa ja kliinisessä toiminnassa varmistetaan henkilöstön riittäväällä koulutuksella.*"
- Asiakas- ja potilasturvallisuus varmistettava riittävin ja laadukkain koulutuksin

TSEKKAUSLISTA OSAAMISEEN JA KOULUTUKSEEN LIITTYVISTÄ KYSYMYKSISTÄ MAKSUTTOMAN EHKÄISYN KOKEILUISSA

- Mikä on alueen tahtotila ja koulutuksen tarve? Sitoutuminen pitkällä tähtäimellä?
- Mikä on osahankkeen kustannusarvio?
- Kuka tarvittavaa koulutusta järjestäisi? Vaihtoehtoina esim.
  - AMK tai kuu koulutusorganisaatio (ostopalvelu)
  - organisaatioiden omat asiantuntijat kouluttajina
- Koulutusten ehdottomat minimivaatimukset
  - kouluttajien osaaminen varmistettava
  - riittävän laaja koulutus ml. näytöt

Onnea, iloa ja menestystä maksuttoman ehkäisyn kokeilujen toteuttamiseen!

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

Lisätietoja

Pia Suvivuo

Erityisasiantuntija, TtT

pia.suvivuo@gov.fi

02951 63517, 050 411 1317

@PiaSuvivuo

